

diteta, vam je zdaj potreba: iskati zaslužka zunaj domovine in celó zunaj dežele.“

To razlaganje mojemu tovarišu ni bilo nič kaj po godu. Prižge si smodko boljše sorte, tudi jaz utaknem med zobe viržinko in tako pušiva vsak v svojo stran obrnjena do Novomesta, kamor ni bilo več daleč. Na mostu skočim raz voz in grem v svoj „kvartir“, potem pa v čitalnico, od kodar se podamo tudi nalašč v „levovo jamo“ — v kazino. Brž so me tu nazoči nemškutarji spoznali in jeli se pačiti slovenski, kar je pa pri meni vzbudilo le pomilovalen smehljaj.

Drugi dan sem namenil se z gosp. profesorjem Trdino, ki tu živi v pokoji, v znani Rudežev grad pod Tolstim vrhom. Al gosp. profesor je bil že prejšnji dan odšel tje, torej se sam peš spravim na pot, čeravno je dan vroč in soparen. Pred odhodom pa sem poiskal še v Kandiji znanca, podobarja gosp. Kušlena, ki mi razkaže svoj atelier. Prav lične podobe in cerkvene kinče sem ondi videl; gosp. Kušlen zavoljo tega slovi ne le po Dolenjskem, ampak tudi celó po Istri ima dela. Meni skaže to prijaznost, da me spremi v kljub vročini precéj daleč po cesti proti St. Jerneju. Ta cesta je skonca prijetna, preko vasi in zelenih gričev pelje do gozda, ki je skoro uro hodá dolg in pretrgan le po nekaterih njivah in senošetih. V dolu je tudi mala vasica, potem pa se spustiš v gozd in prideš ven še le pol ure pred gradom, kjer se cesta zavije proti Tolstem vrhu. Pogumno stopam naprej in pridem kmalu v košat hrastov gozd in od tod zagledam „Gracarski turn“ ali zdaj Rudežev grad, lastnino odličnega narodnjaka gosp. Karola Rudeža. Ker sem zavoljo pretečega dežja zadnji kos pota še hitreje stopal, sem prišel ves póten v grad, kjer v jedilni sobi dobim profesorja Trdino s hišnim gospodarjem, ki me prav vljudno sprejme in brž skrbí za to, da si s pijačo in jedjó zopet dušo privežem. Kmalu pride tudi njegova ljubeznjiva gospá in jaz se čutim brž prav domačega.

Vreme je deževno, vendar se spravimo nekoliko ogledovat grad in kar je krog njega. Pridemo pred vrata zgornjih kletnih prostorov. Kaj? je li res? Tam na vratih je cela truma Turških roparjev, kakoršni so hodili pred več leti v te kraje. V sredi imajo Kranjca, katerega z orožjem silijo, da bi jim pot kazal; razložiti ga je po obrazu in starinskem klobuku. Družba je sicer le narisana, a prav dobro, turški obrazi so skoro portrétirani, obleka natančno posneta. Risar je moral sam videti ta prizor, da ga je tako živo in v naravni velikosti oseb spravil na vrata.

Sprehajaje se vidimo, da vse: žito, trta in sadje, posebno češplje, obeta letino, da malo takih. Tudi ogledamo nekoliko grad. Najstarejša stavba je gotovo „Gracarski turn“ v sredi grada, ki še zdaj v stari obliki kvišku moli, čeravno je znotraj priredjen za stanovanje. Kar je družega poslopja, je vse pozneje prizidano. Starosti tega „turna“ še Valvazor ne vé, le toliko je znano, da je bil postavljen v brambo proti Turku. Nekdaj je moral ves grad biti trdnjavica, to kaže vse zidovje; pri zadnjih vratih so videti še vretena, po katerih se je vzdigoval in dol spuščal grajski most (Zugbrücke). Jarek pred vratmi je že zasut, a bil je, to se pozná še zdaj.

Zvečer smo se zabavali do pozne ure, drugi dan pa po zajutru plezali na bližnjo goro Tolsti vrh, kjer je v cerkvi sv. Roka bilo „žegnanje“. Gora je zasajena vsa s trtjem, grozdje v cvetji razširja najprijetnejšo vonjavo. Po vinogradih je vse polno vinskih hramov, hiš pa le malo. Na vrhu gorice, kamor nam je pot kazalo zvonjenje in pokanje možnarjev, je zbranega veliko ljudstva. Pred cerkvijo stoji velika, a po vnanji podobi že stara lipa. Razgled od tu je res krasen; kaže

se ti vse obširno polje Šentjernejsko, dalje naprej vinske gore od Krške gore v oboku do Rake; videti je celó Brežice in Bizeljsko stran, sploh vse, kjer raste najboljšje vino. Ljudstva je toliko da vse ne more v cerkev. Med množico ki sluša mašo, zunaj cerkve, smo tudi mi. Cerkevno petje je bilo še dosti dobro. Po maši se je začelo ljudstvo radovati. Bilo je v ta namen več vinotočev po hišah in hramih in nekaj zaklanih kozlov je čakalo ognja in ražnja; tudi več lonec je bilo pod milim nebom k ognju pristavljenih.

Za nas „gospodo“ se tukaj ni nič kuhalo, zato smo mahčili proti domu, kjer smo našli že družbe. Po obedu, pri katerem nas je bilo lepo število, smo šli na vrt zabavat se s kegljanjem. Tako je bilo kratkočasno do večerje, po kateri smo nekoliko muzicirali in peli; potem pa sem šel jaz s profesorjem Trdino spat in oba sva smrčala, da naju je bilo družega pred drugim strah.

Zbudi naju že zeló pozno jutranje solnce in „kučegazda“ naju pride klicat k zajutruku. Po zajutruku se napotiva v St. Jernej, kamor ni dalje, ko dobro uro. Potoma mi profesor pravi marsikaj zanimivega iz teh krajev, tako da sem mu jaz izrekel svoje obžalovanje o tem, zakaj takih slik in črtic ne priobči ali v kakem časniku, ali pa po „Slovenski matici“, ki bi tako blagó gotovo rada sprejela. A mož je odmajal z glavo in rekel, da vse pride na svitlo o svojem času.

(Dalje prihodnjič.)

Glasbene novíce.

„Napred!“

Prijateljem plesalne muzike priporočamo ravnokar z naslovom „Napred!“ na svitlo prišlo polko-mazurko, katero je v spomin 3. Hrvatske občne učiteljske skupščine zložil za glasovir gosp. Miroslav Cugšvert, učitelj kr. vježbavnice v Zagrebu.

Kompozicija ne tirja od igralca posebne tehnične izurjenosti, je prav prijetna za sluh, in kar je pri plesalnih skladbah prvo, elektrizira noge. Posebno našim gospem in gospicam igralkam na glasoviru ne bode žal, ako sežejo po tej mazurki, vsaj nam naši jugoslovanski skladatelji le redkokrat za ples kaj na svitlo dadó. Ker sta tudi Albrechtov tisek nót in vnanja oblika kompozicije prav čedna, jej cena 50 kr. ni visoka. Dobiva se pri vredništvu lista „Sv. Cecilije“ v Zagrebu.

Književna obaviest.

Narasla je u svoje vrieme oglašena moja knjiga, koja donosi viesti, misli i prouka o zemlji i narodu, navlast u Bosni i Hercegovini — pod nadpisom: „Balkan-divan“, znatno veća (za čitavih šest tiskanih listova), nego što se u prospektu obreklo. Osim toga joj je izkit prikladniji. — Nemože mi se dakle zamjeriti, što sam ovoj knjizi svojoj povisio upisnu cieniu za 30 novč. po iztisk. — Ujedno smijem uljudno sjetiti sl. uredništva, poštovane knjižarnice, pa i gg. sabirače predplatnika i predbrojnika — poziva i javne zahvale. U Zagrebu mjeseca kolovoza 1878.

Ozir v Bosno in Hercegovino.

Mesto Sarajevo.

Ker je junaška naša armada posedla 19. dne t. m. Sarajevo, bode gotovo naše bralceanimalo, poznati to mesto natanko, kakor ga popisuje Abel Lukšić v svoji knjigi „Neueste Beschreibung von Bosnien“.

Sarajevo (turški: Bosna = Saraj, a zemljepisci so ga napačno nazivali Serajevo) je glavno mesto vse dežele, to je, obeh provincij Bosne in Hercegovine, in v njem bivajo civilni in vojaški glavar, kakor tudi stara deželna gospódka.

Mesto stoji 1720 čevljev visoko nad površjem Adrijanskega morja in ima 50.000 prebivalcev. Največ med njimi je muhamedanov, potem do 5000 kristijanov grško-iztočne cerkve, do 1000 pravih kristijanov, do 3500 judov, blizu do 1000 ciganov in do 3000 tujih naselnikov različnih vér.

Sarajevo (stari Rimljani so mu rékali Sarite) se posebno na sosednjih višinah pokaže v vsi svoji izredni idilični lepóti in težko se loči okó od te čarovite slike.

A res, glavno mesto „ponosne, zlate Bosne“ je nepopisno lepo videti zlasti, kedar ga obseva solnce. Premnoge džanije (turške molilnice), mošeje in minareti, cerkve s kupljami in zvoniki in zidovi, tri reke, mnogo mostov, otoki, vrtovi in brezbrojna poslopja, preraščena s čvrstim zelenjem — to je pogled, ki mami človeka in katerega ne zabi nikdar.

Takošna je panorama mesta Sarajevo.

Toda, kedar stopiš v mesto, nahajaš brezbrojno ozkih ulic, katere sezó le ob nekaterih hišah, in celó glavne ceste so v evropskem smislu neznamenite. V ozkih zavitih in zaduhlih postranskih ulicah, kjer se ne vidi nikakega tlaka, ali sami ostanki njegovi, kjer je v kupih nametana različna nesnaga in ležé okrog temnih bivališč grintavi psi, kakor da so mrtvi, tam, se vé, lepa slika Sarajeva izgubi precéj svoje svetlôbe. Vendar navzlic temu je Sarajevo ne le največe in najimovitejše mesto v deželi, temveč tudi jedno najzanimivejših mest vsega ilirskega trikota. Sicer ni tako veličastno, kakor Sofija in ne tako velikansko, kakor Drenopolj, a po romantični svoji legi očara bolj, nego katero si bodi iztočnih notranjih mest, ter se prikupe človeku, česar ne storé mnoga iztočna mesta.

Posebno Bošnjaku se zdí Sarajevo mesto največe lepote in vsega veličastva.

Javnih, posebne pozornosti vrednih poslopij ima Sarajevo: 1. Konak, grad civilnega in vojaškega guvernerja, poslopje veliko in zidano v modernem slogu; 2. vojaška kasarna, poslopje z dvema nadstropjema, ki se je sezidalo l. 1857.; 3. tržišče (bezestan) sezidano s križnimi hodniki in prodajalnicami sukne-nega blagá; 4. delalno poslopje (kjer se prodaja starina) zidano na štiri vogle iz samega kamena. To napósled omenjeno poslopje, kateremu gospodarji so turški duhovniki, je središče vsemu občilu.

Okolo teh poslopij stojé tako zvana „Caršia“ z nebrojnimi, druga druge se tiščečimi prodajalnicami in delavnicami različnih obrtnikov. „Caršia“ stoji v sredi mesta ob desnem bregu Miljacke in ima nad petdeset cest.

Tudi so še nekatera znamenita privatna poslopja, katerim so gospodarji ali bogatini, ali stanujejo v njih konzuli tujih držav.

Sicer v arhitektoničnem obziru mesto nima posebnosti. Izmed džamij in mošej, katerih je nad sto, ste le dve krasni stavbi, kateri opominjate dôbe, kedar je gospodoval še Islam v svoji slavi in v svitu. Ti stavbi ste: Careva džamija in Usrenbegova džamija. Stara in nova trdnjava, na dveh gorskih pomolih sezidani nasproti Borja-planini na desnem bregu reke Miljacke, ste razprostrani, a ne zeló utrjeni.

Šole. Muhamedanskih šol je v Sarajevu: nad petdeset početnih šol (djuduk-mektebi), mnogo bogoslov-

skih šol (medressé) in vseučilišče (mektebirüsdje), t. j. „šola, vodeča na pravo stezó“. Ta šola, delo nove dôbe, vendar nima veljave pri muhamedanskem ljudstvu. Krščansko prebivalstvo ima same početne šole.

Dobrodelne naprave. Teh ima Sarajevo dvoje: ubožnico in bólnico za ubožce, katero vzdržuje mošeja. Civilnih bólnic ni v vsej deželi. Otomanska državna vlada ne pozná drugih, nego vojaške bólnice.

Javni vodnjaki. Takošnih vodnjakov (tschesmé) je v Sarajevu mnogo in različno bolj ali menj lepo iz kámepa ali zidú napravljenih ter obično lepo obokanih. Čislanje vode je edino, kar se nahaja lepega na iztoku! Vodnjake ljudstvo čisla in obrača posebno pozornost ná-nje; združeni so tako rekoč z muhamedansko vero in skoraj s pobožnostjo se časté. Zbirališča so ob sicer mrtvih in pustih cestah vsem Turkom. Vsak vodnjak ima džina (genija).

Javnih kopéli je mnogo, a samo dve ste priporočila vredni. V manjših se koplje za $\frac{1}{4}$ pijastra; v boljših stane eno kopanje 10—15 pijastrov. Po umivalnicah in kopalnicah se ne vidi razloček med bogatinom in ubožcem.

Lekárni ste dve: večja urejena po Evropskem načinu in oskrbuje jo véšč farmacevt.

Tiskaren ni razen ene majhne, v kateri se tiskata dva tednika, eden v turškem, a drugi v srbskem jeziku.

Hotelov po Evropejskem pojmu v Sarajevu ni. Nekateri sicer trdé, da so „à la franca“, to je, po Evropskem okusu urejeni. A ta „uredba“ ni druga, nego da imajo postelje, mize in stole, v tem ko manjši oddajajo za spavališča žimnice po tleh pogrnene. Takih gostilnic so nekatere napravili največ Srbi, Grki in Nemci, ali ne zadostujejo skoraj najpoblevnejšim zahtevam. Letošnjo spomlad je začel nek Avstrijan napravljati modern hotel.

Krčem in kuhinj je mnogo, hrana domača. V boljših gostilnicah se dobode obično juhe, kuhane kure, pečenega koštruna s salato, potlej „pita“ in za „pièce de resistance“ (dolgo vrézo) „pilava“. Poleg tega se na zahtevanje prinese sira in sadja. O „siesti“ (poludanskem počitku) si lahko privoščiš cigareto, čibuk ali nargilo dehteče „mocco“. Vse skupaj stane 6—7 srebrnih pijastrov (60—70 krajcarjev a. v. v srebru). Restavracije z nemško ali francosko kuhinjo do sedaj še ni. V boljših gostilnicah je mnogo s številkami zaznamovanih obédnic, v katerih stojé divani. Kuhinje so pri tleh, kakor prodajalnice, na ulice do cela ali na polu odprte in enake „auskochem“ v avstr.-ogerski monarhiji. Lehko se naroča na hrano za ves mesec, ali se plačuje sproti vsak dan. Tujci, bivajoči v krčmah, kjer se ne daje hrana, sploh pošiljajo pó njo v takošne kuhinje. V nebrojnih manjših kuhinjah se obično praži in peče zgolj koštrunovo in kozje mesó, a kuharji kričé priporočajo svoja jedila.

Kavaren je v Sarajevu in okolo njega preobilo. A ne sme se misliti, da je Turška kavarna, kakoršne so kavarne na Dunaji, v Pragi, Budapešti ali celó na Boulevardu des Italiens v Parizu. Turška kavarna je bolj priprosta in mnogo menj potratno napravljena. Nekateri klopí, pregrnene s starimi preprogami ali štorjami, na katerih sedé gosti z nogami navskriž, kadeči čibuk, to je vsa oprava Turški kavarni. Poleg tega kaki dve dvanajstorki čašič (zarf), kôtel za krop, kamenit možnar, da se v njem pražena kava stolče na drobno kakor moka, in naposled mali kupreni pocinjeni vrček, v katerem se po samem precejjanji napravlja pijača. Nekateri boljše kavarne imajo za Evropske goste pripravljen tudi kak stol. Pred kavarnami so obično napravljene estrade s klopmi. Kavó pijó na iztoku le

črno brez sladkorja. Ena čaša stane po manjših kavarnah le 5 pár, po večih 10 pár, zatorej le kaka 2½ krajcarja a. v. v srebru.

Kavarne se na iztoku zelo obiskujejo. Sklepajo se tam mnoga opravila, čujejo se novice in moslemi tam možko na preprogah sedeči s prekrižanimi nogami praznujejo poleg čibuka in kave svoj „kef“, kar toliko znači, kakor italijanska „siesta“, z edinim razločkom, da je ta brezdelavnost še bolj sanjarska, nego „far niente“ Italijanov. To je najvišja stopinja moslemskega veselja in svetnega vžitka!

Ljudske zabave. Gledališč ali enakih veselic nimajo Sarajevci. Edina ljudska zabava je „trk“, to je, da se skušajo v tekanji. Sicer skrbé za kratek čas okrog potujoči godci, italijanski lajnarji, igralci z medvedi in ciganska kardela, katera pri glasu gusel vganjajo različne burke in plešó, imajoči za plesalko najčesče v dekliško obleko napravljenega ciganskega dečaka.

Zdravniki. Izmed civilistov je v Sarajevu le en sam zdravnik, rodom Švicar, ki je poleg tega tudi uradnik. Zdravijo namreč tudi civiliste vojaški zdravniki. Ker vlada v muhamedanih fatalizem, ker je krščansko ljudstvo zelo varčno in je podnebje vrlo ugodno, zatorej zdravnikova služba ni posebno dobra.

Kažipoti. Ako gré tujec po cesti, ponujajo se mu zamazana človečeta „izvoljenega ljudstva“ (judov) za kažipota. Dobro sicer poznajo ti ljudje vse kraje, a pametno je, prej se z njimi pogoditi, kajti časi poznejše niso nikoli dosta preplačani.

Zgodovinsko opomniti je o Sarajevu, da sta ga ustanovila l. 1465. bosanska plemenitnika Sokolović in Zlatarović, katera sta najprva sprejela Islam, in da potem deželni vezir Usrem je ukazal tudi zidati vladarjevo palačo (saraj). Leta 1480. je Sarajevo premagal in požgal ogerski kralj Matija (Matijaž), a leta 1698. so ga pod poveljstvom princa Evgena Savojskega Avstrijski vojaki dobili v oblast in ga zopet zažgali, da je zgorelo 150 džamij.

Sarajevo je mesto, ki ima po vsem značaj jutrovih dežel. Največ z vrtovi ograjena bivališča z ozkimi mrežami na oknih ženskih sôb, stotine mošej, okrog katerih so po nekod pokopališča, zakrite in zagrnene muhamedanke, lepa kristijanska dekleta in mlade žene v svoji krasni noši, gibno življenje tu zbranih vojaških kardel v različnih uniformah, kateri dajejo mestu nekakošno bojno lice, potem z minaretev pojoče klicanje „muezzinov“ k molitvi, vrhu vsega, zlasti ob tržnih dnéh šarovića gnéca ljudi: moslemov, kristijanov, arnavtov, judov, ciganov itd., nekoliko bogatih, lepo oblečenih, nekoliko tudi razcapanih, vendar vselej pradedet za slikarja, vmes še jezdní in tovrni konji, sém ter tje kak ponosen beg na iskrem vrancu: vse to utiska mestu neko posebno znamenje. Ob velicih muhamedanskih praznicih je celó nemogoče, tu iti svojim putem. Vojaki, brezbrojna množica ljudstva, jezdecí in poleg vsega pisano barvane in pozlačene starodavne kočije haremske, z 2—4 nališpanimi lepoticami od znotraj, vse se gnéte po velikih cestah in oči gledajo mnogobojno sliko.

V trgovinskem obziru je Sarajevo središče in shodišče trgovcem vse Bosne. Največ blagá, katero je za Bosno odloženo iz Rumelije ali iz Evrope, prihaja v Sarajevo in se razpošilja na vse strani dežele.

(Po A. Lukšiću J. Ch.)

Naši dopisi.

Iz Rusije 12. avgusta. —7. — (Dalje.) Napete razmere zavoljo nevarnosti na deželnih mejah pa so pripeljale k javnemu sovraštvu med Srbijo, Črnogoro

in Turčijo. Tako je bilo bati se, da ne bi se požar razširil po vsem vshodu. Pri vsej težavnosti naša vlada ni prenehala prizadevati si, združiti vse države k skupnemu delovanju, katerega potrebnost se je dan na dan bolj čutila. S tem ciljem smo nasvetovali na Dunaji in v Londonu skupno vojno demonstracijo: Rusije v Bolgarijo, Avstrije v Bosno in Evropejskih eskader k Carigradu in sploh v levanske vode. Kakor prejšnji predlogi, tako tudi ta in iz ravno takih razlogov ni bil sprejet. Carigraška konferencija, ki se je zbrala na podlagi principov Londonskega kabineta, je bila poslednja poskušnja obdržati mir. Evropa, v imenu svojih interesov, zvezanih z ohrano miru, je sklenila, vmešati se v notranja dela Turčije, vendar to vmešavanje bi bilo moralo biti samo moralno. Turčiji je bil predložen in skupaj z njo presojen celi plan reform, katerega cilj je bil, pravice sultana zložiti s pogoji varnosti in sreče njegovih kristijanskih podložnih. Niso bile pozabljene tudi materialne garancije, katere, dasiravno niso imele posilnega karaktera, nezdružljivega s traktati, so se vendar priznavale zadostne k praktični izpeljavi reform. Al Turčija je spet vse ovrгла. Med tem je vojska s Srbijo in Črnogoro šla svojo pot. Ubivanje v Bolgariji, ki je zbujalo pravičen srd vse omikane Evrope, je pokazalo, do kakih predelov je v stanu ta strašna borba pripeljati muzulmanski fanatizem. Po vsem, k nesreči brezvspešnem prizadetji odvrniti tak žalosten položaj na vshodu Ruska vlada ni mogla hladnokrvno gledati na vse, kar se je tam godilo. Borba, ki se je vnela po vsem Balkanskem polotoku, je preveč zadevala interese Rusije kot velike Evropejske države, sosednje s Turčijo in zvezane po krvi in veri s kristijanskimi podložniki Turškimi. Postalo je popolnoma jasno, da dokler bo Turška vlada na podlagi traktata od 1856. leta mislila, da jej nikdo do živega ne more, ni mogoče dobiti od Turške administracije, sposobne samo k nasilju, nikakoršnih reform. Treba je bilo ali privoliti v polno podavljenje kristijanskih narodov Balkanskega polotoka, kar bi se pa ne vjemalo z interesi Evrope in bilo bi grozovita neusmiljenost človeštva, ali pa pričakovati tudi v prihodnosti perijodičnih zmešnjav nevarnih občnemu miru. Ruski vladi se ni zdelo mogoče privoliti v tak položaj. Ona je že enkrat morala z ultimatumom ustaviti Turške armade, ki so hotele v Srbiji ponoviti Bolgarske uboje in požiganja. Ko bi sklepi Carigraške konferencije ostali neobligatni za Turke, tedaj bi se oni še z večjo trdovratnostjo ustavljali občnim željam Evrope.

Zavoljo tega je ukazal naš car mobilizovati na južnih mejah cesarstva en del svoje armade. Vendar, ker je sklepe Carigraške konferencije zadela taka nesreča brezvspešnosti, je Njegovo Veličanstvo Ruski car veleval, predno stori določni korak, pozvedeti pri vseh vladah, ki so se udeležile konferencije, kako mislijo one postopati s Turčijo, ki se je določno uprla željam Evrope. Na to prašanje ni prejela od nikogar odločnega odgovora. Po takem ni bilo težko zapaziti, da Evropejske vlade ne mislijo postopati energično in da bi rade vse upale le od časa in dobre volje Turčije. Celó pri navadnih pogojih bi taka odjenljivost morala utrditi Turške ministre v mislih, da si je Evropa zvezala roké s traktatom 1856. leta, in da oni tedaj lahko s polno varnostjo zaničujejo Evropejske sklepe in brez straha ostajajo pri starih navadah. Ali pri takih okoliščinah, pri uporni borbi, razjarjeni strasti in fanatizmu, se je bilo bati, da slabosti, katero je Evropa razodela, bo posledek to, da Turki se bodo še za naprej držali stare sisteme administrativnega terorizma, in da nasilje postane še huje, in da pride celó do popolnega iztrebljenja kristijanskih narodov. V Londonu je bila narejena še